

šťastnějším zobrazením látky přemožené formou, tíže překonané silou. Není nedůležité poznamenat, že schopnost zvítězit nad tíží se často užívá jako symbolu svobody. Vyjadřujeme svobodu fantazie tím, že jí dáváme křídla; necháme Psýché, aby se pomocí motýlích křídel pozvedla nad všechno pozemské, když chceme označit její svobodu od pout látky. Tíže je zjevně poutem pro každý organismus, a vítězství nad ní podává nevhodný obraz svobody. Neexistuje však žádné vhodnější znázornění poražené tíže než živočich opatřený křídly, který se určuje z vnitřního života (autonomie organického) přímo proti tíži. Tíže se má k živým silám ptáka asi tak jako – u čistých určení vůle – sklon k zákonodárnému rozumu.

Odolávám pokušení, abych Ti ještě názorněji předvedl pravdu svých tvrzení na lidské kráse; tato látka si zaslouží zvláštní dopis. Z toho, co jsem dosud řekl, vidíš, co počítám k pojmu *přirozenosti* (v estetickém smyslu), a co bych z něho chtěl vyloučit.

Přirozenost na technické věci, pokud ji klademe proti netechnické, je technická forma sama, vzhledem k níž hledíme na všechno ostatní, co nepatří k této technické ekonomii, jako na něco cizího, a když to má na věc vliv, pojmáme to jako heteronomii a násilí. Nestačí však ještě, že věc se jeví určena jen svojí technikou – že je čistě technická; neboť čistě technický je také každý matematický obrazec, aniž by byl proto krásný. Technika sama se musí opět jevit jako určená přirozeností věci, což bychom mohli nazvat svobodným souhlasem věci a její techniky. Zde tedy znovu odlišujeme přirozenost věci od její techniky, když jsme ji přece krátce předtím prohlásili za identickou s ní. Rozpor je však jen zdánlivý. Technická forma věci se vztahuje k vnějším určením jako přirozenost; k vnitřní bytnosti věci se však může vztahovat jako něco vnějšího a cizího, např. je přirozeností kružnice, že je to křivka, která je v každém svém bodě stejně vzdálena od daného bodu. Sestřihne-li nyní zahradník strom do

tvaru koule, tak přirozenost koule požaduje, aby byl dokonale zaoblen. Jakmile se tedy *ohlásí* na stromu nějaký tvar koule, musí dojít k jeho naplnění, a naše oko uráží, dojde-li k nějakému prohrěšku proti tomu. Co však požaduje přirozenost koule, to odporuje přirozenosti stromu, a protože se nemůžeme vyhnout tomu, abychom přiznali stromu jeho vlastní přirozenost, jeho osobnost, mrzí nás toto násilí, a líbí se nám, když strom zničí tuto mu vnucenou techniku ze své vnitřní svobody. Technika je tedy něčím cizím všude, kde nevzniká z věci samé, kde není zajedno s její celou existencí, kde nepochází zevnitř, ale kde přichází zvnějšku, kde nenáleží věci nutně a není jí vrozená, nýbrž kde je jí dána, a tedy je nahodilá.

Ještě jeden příklad nás dokonale poučí. Když mechanik zhotovuje hudební nástroj, pak nástroj může být ještě čistě technický, aniž by si dělal nárok na krásu. Nástroj je čistě technický, je-li všechno na něm formou, když jeho formu určuje všude jen pojem, a nikde látka nebo nedostatek zaviněný umělcem. O tomto nástroji můžeme také říci, že má autonomii; jakmile totiž klademe v myšlenkách AUTON, které zde bylo čistě zákonodárné a ovládlo látku. Klademe-li však AUTON nástroje do toho, co je na něm přirozeností a čím existuje, soud se změní. Technickou formu nástroje poznáme jako něco od něho odlišného, nezávislého na jeho *existenci* a nahodilého, a ukáže se nám jako vnější násilí. Odhalujeme, že tato technická forma je něčím cizím, že ji nástroj násilně vnutilo rozvažování umělce. Ačkoli tedy rovněž technická forma nástroje, jak jsme připustili, *obsahuje* a *vyjadřuje* čistou autonomii, je sama přece heteronomií vzhledem k věci, na níž se nachází. Třebaže také *netrpí* žádné násilí ani od látky, ani od umělce, dopouští se ho na vlastní přirozenosti věci – jakmile ji pojmem jako přirozenou věc, která je nucena sloužit *logické věci* (pojmu).

Co by tedy byla přirozenost v tomto významu?